

עיתון התורה

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 95

בלק תשס"ט

שהתמרמר על איש אחד עני שכל ימיו היה הולך רגלי מחמת עניותו, אבל פעם אחת כשהיה ריב גדול בינו לבין חברו ורצה להלשין עליו לשלטונות, אז שכר סוס לרכב עליו. ועל זה הוכיחו הגאון הנ"ל בשבט פיו ואמר שעכשיו מובן לו הפסוק שלנו. "ויתצב מלאך ה' בדרך לשטן לו והוא רוכב על אתונו" לכאורה המילים "והוא רוכב על אתונו" לא קשורות למלאך שהתיצב מולו. אבל, הסביר אותו רב, הביאור הוא שלכאורה אין טענה נגד בלעם הלא הקב"ה אמר לו קום לך איתם, ואם כן למה זה ניצב מלאך ה' לשטן לו. אלא, הקב"ה חשב אף שתאות בלעם הסיתהו להתנגד לרצון ה' שאמר "לא תאור את העם כי ברוך הוא", בכל זאת כרגע לא היה יכול להשיב את פניהם של השרים הנכבדים אשר באו לקרוא לו חנם. ולכן אמר לו נו, טוב, אז תלך איתם. אבל הקב"ה אמר כשילך עם השרים האלה רגלי יהיה לו מספיק זמן להתיישב בדבר ולראות את סכלותו. אבל מה עשה אותו רשע בלעם, חבש את אתונו ורכב עליה כדי להספיק להגיע מהר בלי לחשוב פעמיים. ולכן התייצב מלאך ה' לשטן לו, ומה הסיבה "והוא רוכב על אתונו". (ילקוט הגרשוני)

"ה' אלוקיו עמו ותרועת מלך בו" (כג כא)

בספר "שיח אבות" מביא בשם האדמו"ר מקוידניוב זצ"ל על פי מה שאומרת הגמרא במסכת ברכות דף ז' שבלעם ידע לכוון את השעה שהקב"ה כועס בה, וכמה זעמו? רגע. והקשה התוספות מה יכול היה להספיק בלעם לומר ברגע אחד? ותירצו "פלים".

ועל פי זה ביאר האדמו"ר זצ"ל, שעם ישראל נבנה ע"י סדר נכון והוא מח לב כבד. כי הנשמה נמצאת במח ואותה צריך לרומם מעל התאוות שנמצאות בלב. ובודאי ובודאי על הכבד ששם שוכן היצר הרע. וזה ר"ת "מלך" מח לב כבד. אך בלעם רצה להפוך ולומר "כלם" שהוא ר"ת כבד לב מח, לרומם את היצר הרע והתאוות מעל המח, מעל הנשמה. ולכן כשהפך ה' את הקללה לברכה אמר "ותרועת מלך בו".

"לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלוקיו
עמו ותרועת מלך בו" (כג כא)

פירש בספר "מאמר אברהם" על פי מה שכתוב בזוהר שיעקב אבינו ע"ה לא השתחוה לעשיו שבע פעמים

"וירא בלק בן ציפור וגו' ויגר מואב מפני העם מאד" (כב ב, ג)

וכדי להבין מה כל כך הפחיד את מואב, כדאי לזכור את רש"י בספר דברים פרק ב' פסוק ט': "ויאמר ה' אלי אל תצר את מואב ואל תתגר במלחמה" ומפרש רש"י לא אסר להם על מואב אלא מלחמה, אבל מייראים היו אותם ונראים להם כשהם מזוינים, לפיכך כתיב "ויגר מואב מפני העם", שהיו שוללים ובוזזים אותם.

וממילא ברור מדוע כל כך פחדו המואבים, מפני שכל לילה ואולי גם ביום היו הישראלים באים ולוקחים להם כל מיני דברים ועושים כל מיני צרות, לכן חששו שזו רק ההתחלה.

"לא תלך עמהם לא תאר את העם כי ברוך הוא" (כב יב)

בספר "ילקוט דוד" מביא בשם המפרשים מדוע לא רצה הקב"ה שיקלל בלעם את ישראל, הלא היה בידו של הקב"ה לברכס ולא יועילו קללותיו של בלעם? אלא, שגלוי וידוע לפנינו יתברך שבסוף פרשה זו יחטאו בני ישראל ויפלו במגפה ואז יאמרו אומות העולם שקללותיו של בלעם עזרו, לכן לא איפשר לו הקב"ה לקלל.

"קום לך איתם וגו' ויחר אף ה' כי הולך הוא" (כב כ)

וכבר עמדו כל המפרשים לבאר מדוע אחרי שהקב"ה הרשה לו ללכת פתאום הוא כועס עליו. ועיין רש"י.

והגר"ח קניבסקי שליט"א בספרו "טעמא דקרא" אומר שלפי פשוטו אפשר לומר שלא ציוה הקב"ה את בלעם ללכת רק אמר לו אתה יכול ללכת, אבל אתה צריך לדעת שלא יצא לך מזה כלום, מפני ש"אך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תשמור לדבר" ואם כן מה יצא לך מההליכה הזאת, רק בזיונות. כי הם רוצים שאתה תקלל ואני אומר לך שאתה תברך, והתוצאה תהיה בזיונות כמו שהיה בסוף באמת. ובכל זאת החליט בלעם ללכת, ומדוע? מפני שרצה בזיונות?! לא, הוא הלך כי חשב שלמרות שהקב"ה אומר לו מה לעשות, הוא יוכל לעשות את ההפך ולקלל. ועל זה "ויחר אף ה'".

"ויחר אף אלוקים כי הולך הוא ויתייצב מלאך ה' בדרך לשטן לו והוא רוכב על אתונו" (כב כב)
בספר "קול אומר קרא" חלק ב' דף כח הביא בשם חמי

"לקב אויבי קראתיך ולכן ברכת ברוך זה שלש פעמים" (כד י)

מקשה הגר"ח קנייבסקי שליט"א מדוע כל כך התרגז בלק. הלא כך אמר בלעם מראש, שאיננו יכול לומר רק מה שה' ישים בפיו. ומתרגז הגר"ח שבלק פשוט לא האמין לו והיה בטוח שמה שבלעם רוצה זה מחיר גבוה יותר...

מסכת אבות

"משה קבל תורה מסיני" (פרק א' משנה א')

הקשו המפרשים מדוע הסכים משה לקבל את התורה מסיני ולא נהג כמו שעשה ביציי"מ, מדוע לא אמר "שלח נא ביד תשלח", שיהיה משהו אחר שיוריד את התורה מהשמים!?

אלא, אומרים המפרשים, כשבא הזמן של מתן תורה אמר הקב"ה למשה שהתורה תנתן על ההר הכי נמוך שיש, הר סיני. וההרים הגבוהים אדרבה נקראים גבנונים, כמאמר חז"ל. אמר משה אם מחפשים את "הכי נמוך" ו"הכי שפלי" שיש, אז אני פה, אז זה באמת מתאים לי.

וזה רמוז בדברי התנא "משה קבל תורה", ומדוע? "מסיני". מפני שראה שהר סיני מתאים לקבלת התורה אמר משה גם אני ראוי.

"הו מתונים בדין והעמידו תלמידים הרבה ועשו סיג לתורה"

בפשטות דברים אלו מכוונים אל הדיינים ואל תלמידי החכמים ראשי הישיבות. אבל ה"תפארת ישראל" אומר שכל המשנה הזאת מדברת בדברי תוכחה ומוסר גם לכל אדם פשוט. א. הו מתונים בדין לפני שתחליט על אדם מסוים שהוא צדיק או רשע ולפני שתחליט בעסקיך לומר על דבר שהוא כך או כך, "הו מתונים". ב. "העמידו תלמידים הרבה" אדם חושב שחינוכו וחינוך בני ביתו מוטל עליו. אך האמת היא שכל אדם מחויב לשמש דוגמא גם לאחרים ללכת בדרכי צדיקים ואדרבה הרבה פעמים הערה מחבר שווה כמו עשר הערות מהרב. ג. ועשו סיג לתורה – מחויב כל אחד לעשות סיג לעצמו, לא להגיע למקום שגורם לו לבוא לידי חטא.

ובספר "אבות על בנינים" מוסיף הגר"ש בראך זצ"ל שהעמידו תלמידים הרבה כולל בתוכו את ענין התמיכה בלומדי תורה שע"י זה יכול אדם לרכוש את זכות לימודם.

בפגישתם אלא השכינה הלכה עמו והוא השתחוה לשכינה.

כמו"כ, הקשו המפרשים איך נשא יעקב שתי אחיות. ותירצו, שמפני שהדבר היה לפני מתן תורה אז למרות שהאבות קיימו את התורה, אבל כיון שרחל עקרת הבית, והיא היא עיקר זיווגו של יעקב, ולא היה ניתנה לו ברמאות, והיה צריך לגרש אותה. אבל כיון שהיה לו דין של מלך והלכה היא שאין נושאים אלמנת גרושת מלך. א"כ משום תקנת עגונות (שלא תשאר לאה עגונה אחרי שיגרש אותה כי לא תוכל להתחתן שוב מפני שהיתה אשתו של מלך) לכן השאיר אותה ונשא שתי אחיות.

וזה מה שאמר הפסוק שלפנינו: "לא הביט און ביעקב" – במה שהשתחוה לעשיו. "ולא ראה עמל בישראל" – כי על שניהם יש תירוץ מה שהשתחוה לעשיו הוא משום "ה' אלוקיו עמו" – הוא השתחוה לשכינה. ומה שנשא שתי אחיות "תרועת מלך בוי" – שיש לו דין מלך ולכך העדיף להשאיר ולא לעגן אותה לכל חייה.

"מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל" (כד ה)

אמרו חז"ל שאברהם אבינו קרא לבית המקדש "הר" שנאמר "אשר יאמר היום בהר ה' יראה". יצחק קראו "שדה" שנאמר "ויצא יצחק לשוח בשדה". יעקב קראו "בית" שנאמר "אין זה כי אם בית אלוקים".

עוד אמרו חז"ל, שהקב"ה שפך את חמתו על עצים ואבנים כדי שאבותינו יוכלו להתקיים ואם ח"ו לא היה מחריב את בית המקדש והיה המקדש בית קבוע לא היה נשאר שריד ופליט משונאיהם של ישראל.

ועל פי זה מבאר המהר"י אסאד את הפסוק שלפנינו. בלעם היה שמח אם בית המקדש היה בנין קבוע שלא יכול להחרב, ולכן אמר "מה טובו אהליך יעקב" שבית המקדש יהיה כמו שיעקב קרא לו בית קבוע. כי ע"י זה ח"ו "משכנותיך ישראל" – היה הקב"ה ממשכן את העם ולא את האבנים.

"ותהי עליו רוח אלוקים" (כד ח)

בזוהר הקדוש מפרש "ותהי עליו" על ישראל "רוח אלוקים" כמו אדם שמכסה את בנו בסודרו בשעה שיוצא לשוק כדי שלא ישלוט בו עין הרע, כך כיסה הקב"ה את ישראל בסודרו - ברוחו להנצל מעין רעה של בלעם.

